

CENTRUM MEDYCZNE KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji

w dziedzinie

PROTETYKI STOMATOLOGICZNEJ

dla lekarzy dentystów posiadających specjalizację
I stopnia w dziedzinie stomatologii ogólnej

AKTUALIZACJA 2018

Z upoważnienia Ministra Zdrowia
DYREKTOR
Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Jakub Berezowski

13 LIS. 2018

Warszawa 2014

*zgodnie z załącznikiem nr 6, pkt II „Wykaz specjalizacji lekarsko-dentystycznych”,
lp. 5, do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie specjalizacji
lekarzy i lekarzy dentystów (Dz. U. poz. 26)*

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Prof. dr hab. Stanisław Majewski – konsultant krajowy w dziedzinie protetyki stomatologicznej;
2. Prof. dr hab. Stanisław Suliborski – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Dr hab. Grażyna Wiśniewska – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Prof. dr hab. Elżbieta Mierzińska-Nastalska – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Dr n. med. Aneta Wieczorek – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego;
6. Dr n. med. Agnieszka Ruchała-Tyszler – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
7. Lek. Anna Maciąg – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie protetyki stomatologicznej umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą prowadzenie praktyki specjalistycznej oraz wykonywanie wysokospecjalistycznych świadczeń leczniczych, rehabilitacyjnych i profilaktycznych obejmujących nie tylko proste przypadki niepowikłanych braków zębowych z protetyki podstawowej, lecz pełny zakres protetyki specjalistycznej obejmujący wszelkie odchylenia od normy morfologicznej w obrębie narządu żucia i normy fizjologicznej w zakresie całego układu stomatognatycznego.

Kompetencje lekarza dentysty po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego obejmują w szczególności leczenie specjalistyczne w przypadkach: destrukcji tkanek twardych zębów z towarzyszącymi zaburzeniami okluzyjnymi i odchyleniami od fizjologicznych norm układu stomatognatycznego (w tym zmian przestrzennego położenia żuchwy z obniżeniem wysokości zwarciowej), braków zębowych powikłanych zaburzeniami czynnościowymi i utratą stref podparcia zwarciowego oraz w przypadkach występowania wrodzonych i nabytych wad okluzji, zaburzeń czynnościowych narządu żucia i dysfunkcji mięśniowo-stawowych występujących niezależnie od utraty zębów, zespołu zgryzu urazowego, w trudnych przypadkach bezzębna i po różnego rodzaju operacjach i urazach powodujących ubytki tkanek w obrębie twarzoczaszki oraz postępowanie protetyczne w specyficznych warunkach okresu rozwojowego, wieku starczego, periodontopatii, artropatii stawów skroniowo-żuchwowych, przypadkach wymagających leczenia implantoprotetycznego i wieloetapowego postępowania rehabilitacyjnego, a także rozpoznawania i leczenia stanów patologicznych jamy ustnej na tle ogólnoustrojowym oraz pozostających w związku przyczynowym leczeniem stomatologicznym i użytkowaniem protez zębowych, jak również umiejętność współpracy ze specjalistami innych dziedzin medycyny w przypadkach tego wymagających.

Lekarz dentysta specjalista po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego ma uprawnienia do:

- 1) wykonywania specjalistycznej praktyki lekarskiej, udzielania świadczeń zdrowotnych w ramach praktyki indywidualnej, w publicznych i niepublicznych ośrodkach specjalistycznych, oraz grupowej praktyki lekarskiej w dziedzinie protetyki stomatologicznej;
- 2) udzielania konsultacji lekarskich w dziedzinie protetyki stomatologicznej lekarzom innych specjalności;
- 3) kierowania oddziałem lub specjalistyczną przychodnią protetyki stomatologicznej;
- 4) kierowania szkoleniem specjalizacyjnym w dziedzinie protetyki stomatologicznej innych lekarzy dentystów oraz stażami kierunkowymi,
- 5) prowadzenia promocji zdrowia i zapobiegania chorobom i urazom;
- 6) orzekania o niezdolności do pracy, uszczerbku na zdrowiu oraz niepełnosprawności

z powodu rozpoznanych i leczonych chorób w zakresie specjalności;

- 7) przygotowywania specjalistycznych opinii, zaświadczeń i wniosków dotyczących leczonych chorób.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje zawodowe, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonych sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz różnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz-pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz dentysta po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego wykaże się aktualną wiedzą w pełnym zakresie współczesnej protetyki stomatologicznej klinicznej i laboratoryjnej oraz zarysowanymi w programie wiadomościami z pokrewnych dziedzin medycyny i innych specjalności stomatologicznych:

- 1) w zakresie teoretycznych podstaw współczesnej protetyki stomatologicznej:
  - a) morfologia i funkcje fizjologiczne układu stomatognatycznego, normy okluzji oraz mechanizmy kompensacyjne i możliwości adaptacyjne organizmu – w aspekcie protetyki stomatologicznej,
  - b) podstawy teoretyczne gnatofizjologii szczękowo-twarzowej, okluzyjne relacje międzyszczękowe – stany artkulacyjne żuchwy, współczesne systemy pomiarów artkulometrycznych oraz założenia metod analizy okluzji,
  - c) następstwa destrukcji i utraty uzębienia oraz postępujące z wiekiem pacjenta zmiany morfologiczno-czynnościowe w zakresie układu stomatognatycznego,
  - d) etiopatogeneza chorób tkanek i narządów jamy ustnej, a w tym zębów, przyzębia i błony śluzowej oraz zaburzeń czynnościowych układu ruchowego narządu żucia,
  - e) teoretyczne podstawy współczesnej diagnostyki i metod leczenia protetycznego oraz zasady kwalifikacji przypadków ze względu na stopień zaawansowania zaburzeń morfologiczno-czynnościowych układu stomatognatycznego, z uwzględnieniem ogólnego stanu zdrowia leczonych pacjentów,
  - f) zasady estetyki w rekonstrukcji protetycznej,
  - g) psychologiczne aspekty współpracy lekarza dentysty z pacjentem w trakcie rehabilitacji i leczenia protetycznego,
  - h) współczesne możliwości poprawy warunków podłoża jamy ustnej do stosowania protez zębowych poprzez m.in. regenerację struktur kostnych, stosowanie przeszczepów kości i plastyki tkanek miękkich oraz stosowanie śródkostnych wszczepów filarowych w różnych konfiguracjach braków zębowych oraz w bezzębciu,

- i) kliniczne uwarunkowania dla doboru metod technicznego wykonawstwa określonego rodzaju konstrukcji protetycznych (protez zębowych),
  - j) teoretyczne podstawy współczesnych metod ustawiania zębów sztucznych oraz retencji i stabilizacji protez całkowitych,
  - k) współczesne materiały protetyczne i technologie materiałowe oraz możliwe reakcje organizmu na ich stosowanie w warunkach jamy ustnej,
  - l) merytoryczne i organizacyjne zasady współpracy zespołu kliniki i laboratorium techniki dentystycznej oraz zakres odpowiedzialności lekarza dentysty i technika,
  - m) zasady budowy i działania podstawowych urządzeń i aparatury klinicznej i laboratoryjnej stosowanej we współczesnej protetyce stomatologicznej,
  - n) najnowsze osiągnięcia nauk stomatologicznych, jakie są prezentowane w bieżącym piśmiennictwie krajowym i zagranicznym;
- 2) zasady badania chorych w trybie postępowania konsultacyjnego oraz wstępnego diagnozowania przypadków wymagających kierowania do leczenia specjalistycznego w innych dziedzinach stomatologii i medycyny ogólnej;
  - 3) cele i zasady specjalistycznego leczenia etapowego, a w tym przedprotetycznego postępowania rehabilitacyjnego i następowego leczenia protetycznego;
  - 4) zasady analizy warunków jamy ustnej pod kątem kwalifikacji do określonej metody leczenia, w szczególności w trudnych (powikłanych) przypadkach braków częściowych i bezzębia całkowitego;
  - 5) zakres zalecanych w protetyce badań pomocniczych oraz ocena ich wyników;
  - 6) zasady profilaktyki oraz specjalistycznego leczenia kompleksowego (rehabilitacja i rekonstrukcja) w przypadkach: zaburzeń morfologicznych i czynnościowych (dysfunkcji) układu stomatognatycznego, wrodzonych i nabytych wad zwarciovych, starcia patologicznego, nieprawidłowej okluzji, zgryzu urazowego, parafunkcji, stomatopatii oraz postępowania w trudnych przypadkach bezzębia, a także specyfiki postępowania protetycznego u dzieci i młodzieży, w przypadkach powikłań jatrogennych, chorób przyzębia i po zabiegach operacyjnych w obrębie twarzowej części czaszki;
  - 7) podstawy współczesnej implantologii stomatologicznej, a w szczególności zasady rekonstrukcji protetycznej uzębienia na bazie wszczepów filarowych;
  - 8) podstawy biomechaniki i inżynierii materiałowej w protetyce stomatologicznej;
  - 9) zasady deontologii lekarskiej, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki stomatologicznej i praktyki zawodowej lekarza dentysty;
  - 10) zagadnienia orzecznictwa lekarskiego – szczególnie orzeczeń specjalistycznych;
  - 11) zasady profilaktyki chorób zakaźnych oraz zakażeń HIV i opieki nad nosicielami;
  - 12) zagadnienia farmakologii klinicznej – w odniesieniu do protetyki stomatologicznej, a w szczególności działania preparatów wspomagających utrzymanie higieny jamy ustnej i protez, preparatów do profilaktyki przeciwpróchnicznej, leków przeciwzapalnych, przeciwbólowych, uspokajających, znieczulających (zwalczanie bólu w zabiegach protetycznej preparacji zębów) oraz wspomagających postępowanie farmakologiczne w wybranych stanach chorobowych, jak stomatopatie protetyczne, bólowe postacie zaburzeń czynnościowych US i stany patologiczne spowodowane urazowym oddziaływaniem protez z powikłaniami infekcyjnymi (antybiotykoterapia przeciwbakteryjna i przeciwdługrzybicza);
  - 13) zasady profilaktyki onkologicznej – rozpoznanie i różnicowanie stanów przednowotworowych i nowotworowych w zakresie tkanek i narządów jamy ustnej i twarzy (rola lekarza dentysty we wczesnym wykrywaniu zmian nowotworowych jamy ustnej i części twarzowej czaszki);

- 14) podstawy medycyny ratunkowej – postępowanie w nagłych stanach zagrożenia życia, zasady resuscytacji krążeniowo-oddechowej;
- 15) zagadnienia związane z promocją zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia jamy ustnej; nabycie umiejętności prowadzenia edukacji prozdrowotnej pacjentów oraz rozwijanie ich umiejętności do zachowań prozdrowotnych;
- 16) ekonomiczne aspekty w stosowaniu procedur stomatologicznych;
- 17) zagadnienia odpowiedzialności prawnej.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego lekarz dentysta wykaże się praktyczną umiejętnością:

- 1) badania pacjenta, jego diagnozowania i planowania leczenia, a w tym:
  - a) badania lekarskiego w aspekcie protetyki stomatologicznej (wywiad, badanie kliniczne zewnątrz- i wewnątrzustne tkanek i narządów US), m.in. czynnościowe badanie stawów skroniowo-żuchwowych i mięśni żucia, okluzji układu zębowego, wydolności żucia, błony śluzowej i podłoża kostnego w zakresie pola oddziaływania protez, jego ukształtowania i wydolności biologicznej; w przypadkach użytkowania protez zębowych zbadania i oceny ich funkcjonalności, a w tym walorów estetycznych i oddziaływania na tkanki jamy ustnej,
  - b) korzystania ze współczesnych technik artykulometrycznej analizy okluzji i analizy paralelometrycznej oraz diagnostyki wizualizacyjnej i analityki medycznej,
  - c) określenia wskazań do leczenia protetycznego z zastosowaniem metod optymalnych dla danego przypadku,
  - d) planowania leczenia z zastosowaniem wariantowych metod terapeutycznych i rozwiązań konstrukcyjnych,
  - e) przygotowania jamy ustnej do leczenia protetycznego według najnowszych technik i metod zabiegowych,
  - f) kwalifikowania pacjenta do podstawowego zaopatrzenia protetycznego i/lub leczenia specjalistycznego w zależności od stanu zaawansowania choroby, destrukcji układu stomatognatycznego i stopnia trudności diagnostyczno-terapeutycznych, a także uwarunkowań ogólnoustrojowych (wiek, choroby towarzyszące),
  - g) planowania wieloetapowego postępowania rehabilitacyjnego w przypadkach tego wymagających,
  - h) kwalifikowania pacjenta i planowania leczenia implantoprotetycznego;
- 2) rozpoznania i leczenia protetycznego przypadków powikłanych wymagających specjalistycznego leczenia protetycznego, a w szczególności:
  - a) każdego typu braków zębowych i destrukcji tkanek uzębienia naturalnego związanych z zaburzeniami przestrzennego położenia żuchwy,
  - b) stanów związanych z odchyleniami od norm okluzji i fizjologicznych funkcji układu stomatognatycznego,
  - c) postępowania protetycznego w przypadkach periodontopatii, parafunkcji i artropatii skroniowo-żuchwowych oraz wad zwarcia z towarzyszącymi zaburzeniami czynnościowymi,
  - d) zmian patologicznych tkanek jamy ustnej, powstających w związku z użytkowaniem protez, a w tym stomatopatii protetycznych i innych urazów jatrogennych,

- e) leczenia protetycznego dzieci i młodzieży,
  - f) leczenia protetycznego w przypadkach ubytków tkankowych jamy ustnej i twarzowej części czaszki,
  - g) leczenia implantoprotetycznego, a w szczególności planowania usytuowania wszczepów filarowych oraz stosowania czasowej i docelowej suprastruktury implantoprotez,
  - h) stosowania szyn unieruchamiających po złamaniach kości twarzowej części czaszki i szyn okluzyjnych w rehabilitacji czynnościowej układu stomatognatycznego, a także stosowania metod fizyko- i farmakoterapeutycznych wspomagających leczenie protetyczne,
  - i) prowadzenia wieloetapowego postępowania rehabilitacyjnego w przypadkach zaburzeń morfologiczno-czynnościowych i stwierdzonej dysfunkcji układu stomatognatycznego;
- 3) doboru i sprawnego posługiwania się współczesnymi metodami specjalistycznego leczenia protetycznego, a w tym biegłego wykonywania czynności zabiegowych w jamie ustnej pacjenta, w szczególności:
- a) zabiegów korygujących okluzję i zapewniających prawidłowy przebieg powierzchni okluzyjnej zębów naturalnych i sztucznych,
  - b) zabiegów doprowadzających do prawidłowego usytuowania przestrzennego żuchwy w stosunku do szczęki w położeniu spoczynkowym oraz okluzyjnych kontaktach w zwarcu centralnym i pozacentralnym,
  - c) pomiarów i rejestracji danych artykulometrycznych wewnątrz- i zewnątrzustnie z użyciem nowoczesnych urządzeń i materiałów,
  - d) stosowania materiałów i technik wyciskowych z ich dostosowaniem do indywidualnych warunków morfologii i czynności tkanek jamy ustnej,
  - e) zabiegów rehabilitacyjnych w przypadkach zaburzeń czynnościowych układu stomatognatycznego,
  - f) skutecznego znieczulenia przed zabiegami związanymi z bólem,
  - g) preparacji ubytków twardych tkanek i szlifowania zębów, z użyciem najnowszych technik i instrumentów umożliwiających stosowanie precyzyjnych i estetycznych protez stałych,
  - h) stosowania śródzabiegowych środków ochronnych i pozabiegowego zabezpieczenia oszlifowanych tkanek zębów przed powikłaniami m.in. przez stosowanie koron i innych uzupełnień tymczasowych (przez okres wykonywania laboratoryjnego protetycznych konstrukcji docelowych);
- 4) projektowania każdego typu protez w oparciu o dane kliniczne i znajomość zasad ich wykonawstwa technicznego w warunkach laboratorium techniki dentystycznej;
- 5) doboru najwłaściwszych materiałów oraz technologii materiałowych służących do technicznego wykonawstwa protez;
- 6) sprawnego posługiwania się nowoczesną aparaturą i instrumentarium klinicznym oraz znajomością zasad działania urządzeń pracowni techniki dentystycznej;
- 7) dokonywania optymalnego wyboru uzupełnień protetycznych w określonych warunkach jamy ustnej oraz rozpoznawania i leczenia skutków nieprawidłowego stosowania protez i niewłaściwych metod leczenia protetycznego;
- 8) sprawowania opieki nad pacjentem po okresie zabiegowym (po oddaniu protez) oraz nad pacjentem tzw. „specjalnej troski”;
- 9) postępowania w nagłych stanach zagrożenia zdrowia i życia;
- 10) organizowania specjalistycznej placówki w dziedzinie protetyki stomatologicznej (poradni i pracowni) oraz jej wyposażenia według współczesnych wymogów merytorycznych i techniczno-organizacyjnych, gwarantujących pełny zakres

świadczeń protetycznych;

- 11) prowadzenia współpracy kliniczno-laboratoryjnej, kształcenia personelu i kierowania zespołami pracowników klinicznych i laboratoryjnych;
- 12) organizowania i kierowania szkoleniem specjalizacyjnym lekarzy dentystów,
- 13) rozpoznawania rodzajów bólu, oceny klinicznej (w tym ilościowa i jakościowa) oraz wiedzy na temat aktualnych zasad leczenia bólu wg WHO.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz dentysta uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

1. Kurs wprowadzający: „Teoretyczne podstawy klinicznej protetyki stomatologicznej i technologii materiałów stosowanych w protetyce stomatologicznej”

Zakres wiedzy:

- 1) zasady i organizacja programu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie protetyki stomatologicznej;
- 2) rola lekarza dentysty w obowiązującym systemie opieki zdrowotnej;
- 3) podstawy dobrej praktyki lekarskiej z elementami promocji zdrowia;
- 4) zasady przygotowywania publikacji oraz korzystania z piśmiennictwa i medycznych baz danych;
- 5) podstawy farmakoekonomiki;
- 6) podstawy onkologii;
- 7) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy dentystów;
- 8) wprowadzenie do problematyki klinicznej objętej programem szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie protetyki stomatologicznej, m.in. poprzez realizację następującej tematyki zajęć:
  - a) teoretyczne podstawy protetyki stomatologicznej – normy okluzji i fizjologiczne funkcje US,
  - b) standardy obowiązujące we współczesnej protetyce klinicznej i laboratoryjnej,
  - c) zasady badania specjalistycznego i diagnostyka w protetyce stomatologicznej (podział przypadków ze względu na stopień trudności diagnostyczno-terapeutycznych),
  - d) zasady prowadzenia dokumentacji klinicznej i laboratoryjnej,
  - e) praktyczne zapoznanie się z nowoczesną aparaturą stosowaną w klinice i technice dentystycznej, podstawy współczesnego materiałowstwa i najnowszych technologii materiałowych w protetyce,
  - f) zasady dezynfekcji, sterylizacji i zapobiegania zakażeniom w warunkach leczenia ambulatoryjnego.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie protetyki stomatologicznej.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

2. Kurs: „Specyfika postępowania kliniczno-laboratoryjnego w trudnych przypadkach bezzębia – zastosowanie metody kalotowej”

Zakres wiedzy:

- 1) specyfika badania pacjenta bezzębnego, diagnostyka i metody leczenia protetycznego w zależności od warunków anatomiczno-fizjologicznych jamy ustnej i ogólnego stanu zdrowia pacjenta;
- 2) zasady postępowania kliniczno-laboratoryjnego zmierzające do zaopatrzenia pacjenta protezami całkowitymi z uwzględnieniem przedprotetycznej korekty podłoża;
- 3) metody ustawiania zębów sztucznych w protezach całkowitych, ze szczególnym uwzględnieniem metody kalotowej;
- 4) biomechaniczne czynniki wpływające na utrzymanie protez całkowitych na podłożu;
- 5) materiały i metody wyciskowe stosowane w przypadkach bezzębia całkowitego – ich dobór w zależności od anatomiczno-fizjologicznych warunków danego przypadku;
- 6) metody wyznaczania płaszczyzny protetycznej, wysokości spoczynkowej i zwarciowej oraz rejestracji zwarcia centralnego – procedura zabiegowa i stosowane instrumentarium (z uwzględnieniem rejestracji wewnątrzustnej);
- 7) zalecenia pozabiegowe oraz opieka nad pacjentem użytkującym protezy całkowite (zasady opieki następowej);
- 8) stany patologiczne podłoża protetycznego związane z użytkowaniem protez płytowych (stomatopatie protetyczne).

Część praktyczna (z udziałem pacjenta):

- I. Zaopatrzenie bezzębnej jamy ustnej protezami wykonanymi według jednej z metod kalotowych (np. „wrocławska”, „krakowska”):
  - 1) pokaz zabiegów klinicznych (pobranie wycisków wstępnych, wycisków czynnościowych, przeniesienie warunków okluzyjnych za pomocą łuku twarzowego);
  - 2) pokaz czynności laboratoryjnych zmierzających do wykonania protez całkowitych według metody kalotowej (w warunkach Pracowni Techniki Dentystycznej).
- II. Ćwiczenia praktyczne:
  - 1) wykonanie łyżek indywidualnych z zastosowaniem różnych materiałów;
  - 2) pobranie wycisków czynnościowych;
  - 3) wykonanie wzorników zwarciowych;
  - 4) rejestracja zwarcia.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w tym: 1 dzień – część teoretyczna, 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

3. Kurs: „Leczenie protetyczne w trudnych przypadkach bezzębia z zastosowaniem biofunkcjonalnego systemu protetycznego BPS”

Zakres wiedzy:

- 1) trudne przypadki bezzębia;
- 2) biofunkcjonalny system protetyczny (BPS) – charakterystyka założeń metody oraz postępowania kliniczno-laboratoryjnego;
- 3) instrumentarium, materiały i techniki oraz metody zabiegowe stosowane w systemie BPS;
- 4) procedury zabiegowe: wyciski, wyznaczanie płaszczyzny protetycznej, wysokości spoczynkowej i zwarciowej oraz rejestracja zwarcia centralnego według metody BPS;
- 5) zasady ustawiania zębów i pozostałe czynności laboratoryjnego wykonawstwa protez według metody BPS.

Cześć praktyczna (z udziałem pacjenta):

Zaopatrzenie bezzębnej jamy ustnej protezami wykonanymi według biofunkcjonalnego systemu protetycznego (BPS):

- 1) pokaz zabiegów klinicznych stosowanych w systemie BPS (pobranie wycisków wstępnych, wycisków czynnościowych, przeniesienie warunków okluzyjnych za pomocą łuku twarzowego, wewnątrzustna rejestracja zwarcia);
- 2) pokaz czynności laboratoryjnego wykonawstwa protez całkowitych według metody BPS.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w tym: 1 dzień – część teoretyczna, 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Warunkiem zakwalifikowania się do kursu jest udokumentowane uczestniczenie w kursie: „Specyfika postępowania kliniczno-laboratoryjnego w trudnych przypadkach bezzębia – zastosowanie metody kalotowej”.

4. Kurs: „Leczenie protetyczne w przypadkach częściowych braków zębowych z zastosowaniem protez ruchomych”

Zakres wiedzy:

- 1) specyfika badania pacjenta z częściowymi brakami uzębienia – diagnostyka i metody leczenia, a w tym kliniczne badanie przedmiotowe i badania pomocnicze ze szczególnym uwzględnieniem obrazowania rtg;
- 2) zabiegi przygotowujące do zastosowania protez ruchomych;
- 3) analiza modeli diagnostycznych i analiza paralelometryczna pola protetycznego;
- 4) zasady planowania konstrukcji częściowych protez ruchomych – akrylowych i szkieletowych (zasady ograniczania płyt, rozmieszczenia łączników, klamer, podparć), w aspekcie biomechaniki oraz profilaktyki chorób przyzębia i tkanek miękkich jamy ustnej oraz procesów zanikowych podłoża kostnego;
- 5) odrębności postępowania kliniczno-laboratoryjnego w przypadkach stosowania protez natychmiastowych;
- 6) systemy bezklamrowego utrzymania protez częściowych (teleskopy, OVD, zatrzaski, zasuwki, belki itp.).

Cześć praktyczna (na modelach):

- 1) pokaz laboratoryjnych etapów wykonawstwa protez szkieletowych;

- 2) analiza modeli diagnostycznych oraz ocena ortopantomogramów, zaplanowanie zabiegów przedprotetycznych oraz wstępnego postępowania protetycznego;
- 3) praktyczne przeprowadzenie analizy paralelometrycznej na modelach;
- 4) projektowanie różnych wariantów konstrukcji protez częściowych (w tym szkieletowych).

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w tym:, 2 dni – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

5. Kurs: „Wprowadzenie do współczesnej protetyki stałych protez zębowych”

Zakres wiedzy:

- 1) podstawy diagnostyki i planowania leczenia z zastosowaniem stałych uzupełnień zębowych, z uwzględnieniem postępowania dwuetapowego;
- 2) przygotowanie jamy ustnej do stosowania protez stałych i zabiegi korygujące we wstępnej fazie postępowania protetycznego oraz cel i metody realizacji pierwszego etapu leczenia w przypadkach tego wymagających;
- 3) zasady postępowania kliniczno-laboratoryjnego z zastosowaniem najnowszych metod zabiegowych, materiałów i technologii wykonawstwa laboratoryjnego protez stałych (konstrukcji docelowych);
- 4) materiały i metody osadzania protez stałych na uzębieniu naturalnym i filarach implantowanych;
- 5) zasady profilaktyki w planowaniu i wykonawstwie konstrukcji protez stałych oraz w ich długoczasowym użytkowaniu – zasady higieny i program wizyt kontrolnych;
- 6) problematyka estetyki w leczeniu protetycznym ze szczególnym uwzględnieniem stałych konstrukcji protetycznych osadzanych na zębach własnych lub/i filarach implantowanych.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

6. Kurs: „Nowoczesne technologie laboratoryjnego wykonawstwa protez stałych”

Zakres wiedzy:

Materiały i technologie wykonawcze protez stałych w warunkach pracowni techniki dentystycznej: napalanie ceramiki na podbudowę metalową (rodzaj metalu z uwzględnieniem tytanu), konstrukcje w całości ceramiczne (rodzaje materiałów ceramicznych i ich obróbka) – na filarowe zęby własne i filary implantowane oraz technologie: CAD/CAM, tłoczenie, odlewanie, frezowanie, galwanofoming.

Część praktyczna (w laboratorium techniki dentystycznej):

Pokazy laboratoryjnych procedur wykonawczych protez stałych w warunkach pracowni techniki dentystycznej (materiały, urządzenia, technologie wykonawcze), napalanie ceramiki na podbudowę metalową, konstrukcje w całości ceramiczne – na filarowe zęby własne i filary implantowane oraz technologie: CAD/CAM, tłoczenie, odlewanie, frezowanie.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych), w tym:, 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

7. Kurs: „Leczenie protetyczne z zastosowaniem licówek protetycznych”

Zakres wiedzy:

- 1) wskazania i przeciwwskazania do stosowania licówek – aspekt estetyki i wytrzymałości;
- 2) rodzaje licówek – materiały i technologie;
- 3) zasady preparacji zębów filarowych, pobranie wycisków, materiały i techniki wyciskowe, rejestracja zwarcia, metody zabezpieczenia pozabiegowego, etapy postępowania laboratoryjnego, kontrola, korekta, materiały i metody cementowania (osadzania) licówek.

Część praktyczna (na fantomach):

- 1) pokaz procedury klinicznej i laboratoryjnej zmierzającej do zastosowania licówki ceramicznej;
- 2) ćwiczenia praktyczne: preparacja zęba pod licówkę ceramiczną na fantomie.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych), w tym: 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Warunkiem zakwalifikowania do kursu jest udokumentowane uczestniczenie w kursie: „Wprowadzenie do współczesnej protetyki stałych protez zębowych” i kursie: „Nowoczesne technologie laboratoryjnego wykonawstwa protez stałych”.

8. Kurs: „Leczenie protetyczne z zastosowaniem wkładów koronowych i koronowo-korzeniowych z uwzględnieniem nowoczesnych technologii”

Zakres wiedzy:

- 1) wskazania i przeciwwskazania do stosowania wkładów protetycznych;
- 2) rodzaje wkładów koronowych i koronowo-korzeniowych – materiały i technologie;
- 3) zasady preparacji zębów filarowych, pobranie wycisków, materiały i techniki wyciskowe, rejestracja zwarcia, metody zabezpieczenia pozabiegowego, etapy postępowania laboratoryjnego, kontrola, korekta, materiały i metody cementowania wkładów koronowych i koronowo-korzeniowych ze szczególnym uwzględnieniem technik adhezyjnych.

Część praktyczna (na fantomach):

- 1) pokaz procedury klinicznej i laboratoryjnej;
- 2) ćwiczenia praktyczne: preparacja zęba pod wkład koronowy i koronowo-korzeniowy, pobranie wycisków oraz modelowanie wkładów metodą bezpośrednią na fantomie.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych), w tym: 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Warunkiem zakwalifikowania do kursu jest udokumentowane uczestniczenie w kursie: „Wprowadzenie do współczesnej protetyki stałych protez zębowych” i kursie: „Nowoczesne technologie laboratoryjnego wykonawstwa protez stałych”.

9. Kurs: „Leczenie protetyczne z zastosowaniem koron i mostów protetycznych”

Zakres wiedzy:

- 1) wskazania i przeciwwskazania do stosowania koron i mostów protetycznych;
- 2) ogólna charakterystyka, rodzaje koron i mostów (z uwzględnieniem konstrukcji klasycznych i tzw. niekonwencjonalnych);
- 3) czynniki biomechaniczne w projektowaniu mostów protetycznych;
- 4) zasady postępowania klinicznego i laboratoryjnego w wykonawstwie koron i mostów protetycznych;
- 5) wymogi kliniczne i zasady profilaktyczne w konstrukcji koron i mostów;
- 6) zasady profilaktyki w trakcie postępowania klinicznego i w okresie pozabiegowym.

Część praktyczna (na fantomach):

- 1) pokaz preparacji korony ze schodkiem klasycznym prostym;
- 2) ćwiczenia preparacji korony ze schodkiem klasycznym prostym na fantomie.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych), w tym: 1 dzień – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

Uwaga: Warunkiem zakwalifikowania do kursu jest udokumentowane uczestniczenie w kursie: „Wprowadzenie do współczesnej protetyki stałych protez zębowych” i kursie: „Nowoczesne technologie laboratoryjnego wykonawstwa protez stałych”.

10. Kurs: „Implantoprotetyka stomatologiczna – podstawy teoretyczne oraz chirurgiczne i protetyczne procedury zabiegowe”

Zakres wiedzy:

- 1) badanie, diagnostyka, kryteria kwalifikacji, planowanie leczenia implantoprotetycznego, tj. etapu chirurgicznego i rekonstrukcji protetycznej;
- 2) wskazania i przeciwwskazania do leczenia implantoprotetycznego – możliwe powikłania w fazie chirurgicznej i protetycznej;
- 3) zasady kwalifikacji pacjentów do chirurgicznych zabiegów przedimplantacyjnych (m.in. regeneracja i przeszczep kości, podnoszenie dna zatok, plastyka tkanek miękkich itp.);
- 4) kryteria rozmieszczenia implantów z punktu widzenia biomechaniki nadbudowy protetycznej;
- 5) charakterystyka zabiegu implantacji – podstawowe procedury zabiegowe;
- 6) zasady zaopatrzenia protetycznego na bazie śródkostnych wszczepów w różnych konfiguracjach braków zębowych, z bezzębiem całkowitym włącznie.

Część praktyczna (z udziałem pacjenta):

- 1) diagnostyka, planowanie i pokaz wykonania zabiegu implantacji u pacjenta;
- 2) pokaz cyklu zabiegów protetycznych u pacjenta (od wycisków do osadzenia nadbudowy protetycznej) z uwzględnieniem zastosowania różnych rozwiązań konstrukcyjnych, a w tym protez OVD w żuchwie bezzębnej wspartej na dwu wszczepach filarowych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych), w tym: 2 dni – część teoretyczna, 3 dni – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

11. Kurs: „Zaburzenia morfologiczno-czynnościowe US – diagnostyka i leczenie”

Zakres wiedzy:

- 1) stany artykulacyjne żuchwy, metody analizy zwarcia i rejestracji warunków okluzyjnych z zastosowaniem łuku twarzowego i artykulatora;
- 2) rejestracja zwarcia metodami: zewnątrz- i wewnątrzustnymi;
- 3) diagnostyka i leczenie protetyczne zaburzeń i czynnościowych układu stomatognatycznego z zastosowaniem metody postępowania wieloetapowego i postępowania rehabilitującego układ mięśniowo-stawowy z użyciem relaksacyjnych szyn okluzyjnych, ćwiczeń mięśniowych i wspomagającego leczenia farmakologicznego; instrumentalna analiza okluzji z wykorzystaniem łuku twarzowego jako element diagnostyki dysfunkcji US;
- 4) współczesne metody przedprotetycznej korekty podłoża protetycznego zmierzające do likwidacji zgryzu urazowego, przedwczesnych kontaktów oraz nieprawidłowości przebiegu powierzchni okluzyjnej.

Cześć praktyczna:

- 1) pokaz zastosowania łuku twarzowego i montaż modeli w artykulatorze półindywidualnym;
- 2) programowanie artykulatora półindywidualnego;
- 3) procedura kliniczno-laboratoryjnego postępowania w przypadku zastosowania szyny relaksacyjnej;
- 4) metody rejestracji zwarcia centralnego ze szczególnym uwzględnieniem metody wewnątrzustnej.

Ćwiczenia praktyczne (wykonywane przez uczestników kursu):

- 1) montaż modeli w artykulatorze półindywidualnym;
- 2) programowanie artykulatora półindywidualnego;
- 3) przeniesienie do artykulatora warunków okluzyjnych z zastosowaniem łuku twarzowego (ćwiczenia z pacjentem).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne), w tym: 1 dzień – część teoretyczna, 2 dni – część praktyczna.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

12. Kurs: „Protetyka wieku rozwojowego”

Zakres wiedzy:

- 1) specyfika postępowania protetycznego oraz zasady konstrukcji protez stałych i ruchomych stosowanych u pacjentów w wieku rozwojowym;
- 2) skojarzone leczenie protetyczno-ortodontyczne w przypadkach wrodzonych i nabytych wad zgryzu niezależnie od wieku pacjenta.

Czas trwania kursu: 1 dzień zajęć teoretycznych (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

13. Kurs: „Profilaktyka onkologiczna i rehabilitacyjna protetyka po zabiegach chirurgicznych w obrębie twarzowej części czaszki”

Zakres wiedzy:

- 1) zasady profilaktyki onkologicznej, a w szczególności rozpoznanie i różnicowanie stanów przednowotworowych i nowotworowych w zakresie tkanek i narządów jamy ustnej i twarzy;
- 2) rola lekarza dentysty we wczesnym wykrywaniu zmian nowotworowych jamy ustnej i części twarzowej czaszki;
- 3) rola czynnika urazowego (mechanicznego i fizykochemicznego) w etiologii schorzeń nowotworowych tkanek podłoża protetycznego;
- 4) anatomia części twarzowej czaszki i najczęstsze przyczyny operacji związanych z utratą tkanek – wymagające rekonstrukcji protetycznej;
- 5) zabiegi chirurgiczne przeprowadzane w obrębie części twarzowej czaszki z utratą tkanek podłoża kostnego i tkanek miękkich;
- 6) zasady planowania operacyjnego zabiegów chirurgicznych przeprowadzanych w obrębie części twarzowej czaszki z utratą tkanek podłoża kostnego i tkanek miękkich;
- 7) następową rehabilitacja protetyczna z wykorzystaniem ektoprotez oraz protez poresekcyjnych.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

14. Kurs: „Leczenie zespołowe: periodontologiczno-protetyczne w chorobach przyzębia”

Zakres wiedzy:

- 1) etiologia chorób przyzębia oraz periodontologiczne postępowanie przygotowawcze (zachowawcze i chirurgiczne) do rehabilitacji protetycznej;
- 2) zasady i odrębności postępowania protetycznego w przypadkach pacjentów z chorobami przyzębia.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

15. Kurs: „Podstawy radiologii stomatologicznej”

Zakres wiedzy:

- 1) teoretyczne podstawy współczesnej diagnostyki obrazowej układu stomatognatycznego, z uwzględnieniem komputerowej tomografii stożkowej (CBCT);
- 2) zapoznanie się z technikami badań radiologicznych uzębienia, stawów skroniowo-żuchwowych i struktur anatomicznych twarzowej części czaszki.

Część praktyczna:

Ocena wyników badania radiologicznego i umiejętność ich wykorzystania w diagnostyce stomatologicznej.

Czas trwania kursu: 1 dzień (8 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzanego przez kierownika kursu.

16. Kurs: „Ratownictwo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz dentysta po ukończeniu kursu wykaże się znajomością zaawansowanych technik resuscytacji krążeniowo-oddechowej oraz ratunkowego leczenia urazów.

Zakres wiedzy:

Dzień I. Wprowadzenie do medycyny ratunkowej, mechanizmy powstawania bólu oraz metody kontroli bólu przewlekłego:

- 1) historia rozwoju medycyny ratunkowej;
- 2) założenia organizacyjne i zadania medycyny ratunkowej we współczesnych systemach ochrony zdrowia. Podstawy prawne w Polsce;
- 3) struktura, organizacja i funkcjonowanie szpitalnego oddziału ratunkowego;
- 4) epidemiologia nagłych zagrożeń zdrowia i życia;
- 5) monitorowanie funkcji życiowych i ocena kliniczna pacjenta w szpitalnym oddziale ratunkowym;
- 6) śródszpitalna segregacja medyczna – *triage* śródszpitalny, dokumentacja medyczna, ruch chorych w SOR;
- 7) definicja i patomechanizm bólu przewlekłego;
- 8) klasyfikacja bólu;
- 9) ocena kliniczna chorego z bólem;
- 10) ocena nasilenia bólu (ilościowa) – skale bólowe;
- 11) charakterystyka bólu (ocena jakościowa) – kwestionariusze i inne narzędzia oceny jakościowej;
- 12) ocena skuteczności leczenia bólu przewlekłego;
- 13) ocena kliniczna chorego z bólem przewlekłym;
- 14) farmakoterapia bólu;
- 15) niefarmakologiczne metody kontroli bólu;
- 16) skutki niewłaściwej kontroli bólu.

Dzień II. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa:

- 1) epidemiologia, klinika i diagnostyka nagłego zatrzymania krążenia;
- 2) podstawy zaawansowanej resuscytacji oddechowej u dorosłych: ratunkowa drożność dróg oddechowych, techniki prowadzenia oddechu zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności wentylacji zastępczej;
- 3) podstawy zaawansowanej resuscytacji krążenia u dorosłych: techniki bezprzyrządowego wspomaganie krążenia, technologie krążenia zastępczego, monitorowanie jakości i skuteczności krążenia zastępczego;
- 4) elektroterapia w nagłym zatrzymaniu krążenia i w stanach zagrażających NZK;
- 5) ratunkowe dostępy donaczyniowe;
- 6) farmakoterapia nagłego zatrzymania krążenia.

Dzień III. Zaawansowana resuscytacja krążeniowo-oddechowa (cd.):

- 1) epidemiologia i klinika nagłych zatrzymań krążenia u dzieci, odrębności anatomiczno-fizjologicznych wieku dziecięcego;
- 2) specyfika zaawansowanej resuscytacji krążeniowo-oddechowej noworodków, niemowląt i dzieci: drożność dróg oddechowych, wentylacja zastępcza, wspomaganie krążenia, farmako- i płynoterapia;

- 3) współczesne zalecenia i algorytmy prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej: zespół resuscytacyjny – jego zadania i monitorowanie skuteczności;
- 4) resuscytacja krążeniowo-oddechowa w sytuacjach szczególnych: wstrząs anafilaktyczny, wstrząs kardiogeny, wstrząs septyczny, resuscytacja ciężarnych, podtopienie, hipotermia, porażenie prądem/piorunem, ostry zespół wieńcowy, udar mózgowy;
- 5) etyczne i prawne aspekty resuscytacji krążeniowo-mózgowej, DNR, stwierdzenie zgonu, śmierć mózgu;
- 6) wprowadzenie do intensywnej terapii poresuscytacyjnej: wentylacja zastępcza, protekcja centralnego układu nerwowego, hipotermia terapeutyczna, terapia nerkozastępcza, tlenoterapia hiperbaryczna.

Dzień IV. Ratunkowe leczenie urazów:

- 1) epidemiologia okołourazowych mnogich, ciężkich obrażeń ciała;
- 2) zadania ratownictwa medycznego i medycyny ratunkowej w postępowaniu okołourazowym: centra urazowe w Polsce – legislacja, finansowanie;
- 3) wstępna ocena poszkodowanych i postępowanie ratunkowe w mnogich obrażeniach okołourazowych w okresie przedszpitalnym: ocena kinetyki urazu, raport przedszpitalny, przekaz telemedyczny, transport chorego z obrażeniami okołourazowymi;
- 4) ocena wtórna pacjenta z mnogimi obrażeniami w szpitalnym oddziale ratunkowym: resuscytacja okołourazowa, *triage* śródszpitalny, diagnostyka przyłóżkowa, skale ciężkości urazów;
- 5) *Trauma team*: organizacja, zadania w leczeniu wstępnym obrażeń, ocena skuteczności;
- 6) krwotoki, okołourazowa resuscytacja płynowa;
- 7) wybrane procedury leczenia okołourazowego: drożność dróg oddechowych, torakotomia ratunkowa, drenaż opłucnowy, *damage control*.

Dzień V. Ratunkowe leczenie urazów (cd.):

- 1) specyfika urazów i postępowania okołourazowego u dzieci;
- 2) wybrane sytuacje leczenia okołourazowego: urazy u ciężarnych, obrażenia u osób w wieku podeszłym, urazy głowy i rdzenia kręgowego, urazy twarzoczaszki, urazy narządu wzroku, urazy klatki piersiowej, urazy kończyn, urazy jamy brzusznej i miednicy małej, urazy oparzeniowe, urazy postrzałowe;
- 3) zdarzenia masowe i katastrofy, *triage* przedszpitalny.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz sprawdzian testowy i sprawdzian praktyczny z wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

17. Kurs: „Zdrowie publiczne”

Część I: Zdrowie publiczne

Zakres wiedzy:

1. Wprowadzenie do zagadnień zdrowia publicznego:

- 1) ochrona zdrowia a zdrowie publiczne, geneza, przedmiot zdrowia publicznego jako dyscypliny naukowej i działalności praktycznej;

- 2) wielosektorowość i multidyscyplinarność ochrony zdrowia, prozdrowotna polityka publiczna w krajach wysokorozwiniętych;
- 3) aktualne problemy zdrowia publicznego w Polsce i UE.

2. Organizacja i ekonomika zdrowia:

- 1) systemy ochrony zdrowia na świecie – podstawowe modele organizacji i finansowania, transformacje systemów – ich przyczyny, kierunki i cele zmian;
- 2) zasady organizacji i finansowania systemu opieki zdrowotnej w Polsce;
- 3) instytucje zdrowia publicznego w Polsce: Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Krajowe Centrum Do Spraw AIDS, zadania własne samorządu terytorialnego oraz administracji centralnej: organizacja, zadania, instrumenty działania;
- 4) wspólnotowe i międzynarodowe regulacje prawne ochrony zdrowia;
- 5) podstawowe pojęcia ekonomii zdrowia: popyt i podaż świadczeń zdrowotnych; odmienności rynku świadczeń zdrowotnych od innych towarów i usług, asymetria informacji i pełnomocnictwo, koncepcje potrzeby zdrowotnej, równość i sprawiedliwość społeczna oraz efektywność jako kryterium optymalnej alokacji zasobów, koszty bezpośrednie i pośrednie choroby, koszty terapii i następstw choroby;
- 6) ocena technologii medycznych jako narzędzie podejmowania decyzji alokacji publicznych środków na opiekę zdrowotną;
- 7) zasady funkcjonowania systemu refundacji leków w Polsce: cele i narzędzia polityki lekowej państwa a regulacje wspólnotowe;
- 8) wskaźniki stanu zdrowia i funkcjonowania opieki zdrowotnej w krajach OECD.

3. Zdrowie ludności i jego ocena:

- 1) pojęcie zdrowia i choroby – przegląd wybranych koncepcji teoretycznych;
- 2) społeczne i ekonomiczne determinanty zdrowia;
- 3) podstawowe pojęcia epidemiologii, mierniki rozpowszechnienia zjawisk zdrowotnych w populacji;
- 4) epidemiologia jako narzędzie zdrowia publicznego: źródła informacji o sytuacji zdrowotnej oraz określanie potrzeb zdrowotnych ludności;
- 5) sytuacja zdrowotna Polski na tle Europy i świata;
- 6) procesy demograficzne a planowanie celów systemu ochrony zdrowia;
- 7) epidemiologia wybranych chorób zakaźnych: zakażenia wewnątrzszpitalne w Polsce i w Europie.

4. Promocja i profilaktyka zdrowotna:

- 1) podstawowe definicje: profilaktyka, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna;
- 2) geneza, kierunki działania i strategię promocji zdrowia;
- 3) rola edukacji pacjenta w systemie opieki zdrowotnej;
- 4) zasady Evidence Based Public Health;
- 5) programy zdrowotne jako narzędzie profilaktyki i promocji zdrowia (Narodowy Program Zdrowia, Narodowy Program Zwalczenia Chorób Nowotworowych, Narodowy Program Przeciwdziałania Chorobom Cywilizacyjnym – POL-HEALTH, Narodowy Program Wyrównywania Dostępności do Profilaktyki i Leczenia Chorób Układu Sercowo Naczyniowego POLKARD, Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce, Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, przegląd programów samorządowych).

5. Bioetyka:

- 1) etyczne podstawy zdrowia publicznego: prawa człowieka a system opieki zdrowotnej, etyczne modele systemów opieki zdrowotnej, wolność indywidualna i jej granice w obszarze polityki zdrowotnej, solidaryzm społeczny, sprawiedliwość w dostępie do świadczeń zdrowotnych, równy dostęp do świadczeń zdrowotnych;
- 2) kluczowe wartości zdrowia publicznego: wartość zdrowia, wartość autonomii pacjenta, prywatność, zdrowie populacji, odpowiedzialność obywatela a odpowiedzialność władz publicznych za jego zdrowie;
- 3) wybrane dylematy etyczne zdrowia publicznego: równość dostępu do świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wysoka jakość świadczeń a efektywność systemu opieki zdrowotnej, wszechstronność a równość w dostępie do świadczeń, pluralizm światopoglądowy a działania władz publicznych w obszarze zdrowia publicznego, wyrównywanie nierówności zdrowotnych, refundacja kosztów leczenia i leków, finansowanie procedur o wysokiej kosztocłonności, finansowanie leczenia chorób rzadkich;
- 4) rola lekarza w zdrowiu publicznym: lekarskie standardy etyczne i ich związek ze zdrowiem publicznym, lekarz w promocji i profilaktyce zdrowotnej, konflikty interesów pracowników ochrony zdrowia;
- 5) zagadnienia zdrowia publicznego w wybranych regulacjach bioetycznych: regulacje etyczne samorządów zawodów medycznych, Europejska Konwencja Bioetyczna.

Czas trwania części I: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Część II: Orzecznictwo lekarskie

Zakres wiedzy:

- 1) system zabezpieczenia społecznego choroby i jej następstw w Polsce;
- 2) rodzaje świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz warunki ich nabywania;
- 3) ogólne zasady i tryb przyznawania świadczeń dla ubezpieczonych i ich rodzin;
- 4) rola i zadania lekarzy leczących w procesie ubiegania się przez pacjenta o przyznanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego;
- 5) rola orzecznictwa lekarskiego w zabezpieczeniu społecznym;
- 6) zasady i tryb orzekania lekarskiego o:
  - a) czasowej niezdolności do pracy,
  - b) potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej,
  - c) okolicznościach uzasadniających przyznanie uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego lub przedłużonego okresu zasiłkowego,
  - d) celowości przekwalifikowania zawodowego,
  - e) prawie do renty socjalnej,
  - f) niezdolności do pracy zarobkowej i jej stopniach,
  - g) całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym,
  - h) inwalidztwie funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych,
  - i) niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - j) okresie trwania: niezdolności do pracy, niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - k) niepełnosprawności dzieci i dorosłych,
  - l) procentowym uszczerbku na zdrowiu;
- 7) opiniodawstwo sądowo-lekarskie;
- 8) Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF);
- 9) orzecznictwo lekarskie w ubezpieczeniach komercyjnych;
- 10) rola kompleksowej rehabilitacji w prewencji rentowej.

Czas trwania części III: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Czas trwania kursu ogółem – część I i część II: 8 dni (64 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

18. Kurs: „Prawo medyczne”

Cel kursu:

Oczekuje się, że lekarz dentysta po ukończeniu kursu wykaże się znajomością podstawowych przepisów prawa w zakresie wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentysty oraz odpowiedzialności.

Zakres wiedzy:

- 1) zasady sprawowania opieki zdrowotnej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zasady wykonywania działalności leczniczej:
  - a) świadczenia zdrowotne,
  - b) podmioty lecznicze – rejestracja, zasady działania, szpitale kliniczne, nadzór,
  - c) działalność lecznicza lekarza, lekarza dentysty w formie praktyki zawodowej,
  - d) nadzór specjalistyczny i kontrole;
- 3) zasady wykonywania zawodu lekarza:
  - a) definicja zawodu lekarza,
  - b) prawo wykonywania zawodu,
  - c) uprawnienia i obowiązki zawodowe lekarza,
  - d) kwalifikacje zawodowe,
  - e) eksperyment medyczny,
  - f) zasady prowadzenia badań klinicznych,
  - g) dokumentacja medyczna,
  - h) prawa pacjenta a powinności lekarza (pojęcie świadomej zgody, prawo do odmowy udzielenia świadczenia),
  - i) stwierdzenie zgonu i ustalenie przyczyn zgonu;
- 4) zasady powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego:
  - a) prawa i obowiązki osoby ubezpieczonej i lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,
  - b) organizacja udzielania i zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego,
  - c) dokumentacja związana z udzielaniem świadczeń z tytułu ubezpieczenia;
- 5) zasady wypisywania recept na leki oraz zleceń na wyroby medyczne;
- 6) zasady działania samorządu lekarskiego:
  - a) zadania izb lekarskich,
  - b) prawa i obowiązki członków samorządu lekarskiego,
  - c) odpowiedzialność zawodowa lekarzy – postępowanie wyjaśniające przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej, postępowanie przed sądem lekarskim,
- 7) uregulowania szczególnie dotyczące postępowania lekarza w innych ustawach, w tym w szczególności:
  - a) sztucznej prokreacji,
  - b) przeszczepiania narządów i tkanek,
  - c) przerywania ciąży,
  - d) zabiegów estetycznych,
  - e) leczenia paliatywnego i stanów terminalnych,
  - f) chorób psychicznych,
  - g) niektórych chorób zakaźnych,
  - h) przeciwdziałania i leczenia uzależnień,

- i) badań klinicznych;
- 8) odpowiedzialność prawna lekarza – karna, cywilna:
  - a) odpowiedzialność karna (nieudzielenie pomocy, działanie bez zgody, naruszenie tajemnicy lekarskiej),
  - b) odpowiedzialność cywilna (ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej).

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie kolokwium z zakresu wiedzy objętej programem kursu, przeprowadzane przez kierownika kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz dentysta realizujący szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie protetyki stomatologicznej zobowiązany jest odbyć niżej wymienione staże. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych. Jeden dzień stażu to 7 godzin 35 minut. Staż wydłuża się o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy.

1. Staż podstawowy w zakresie protetyki stomatologicznej

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) teoretyczne podstawy gnatofizjologii szczękowo-twarzowej, okluzyjne relacje międzyszczękowe, systemy pomiarów artykulometrycznych i metody analizy okluzji;
- 2) morfologia i funkcje fizjologiczne US, ich zaburzenia związane z destrukcją łuków zębowych, utratą uzębienia oraz wiekiem pacjenta i chorobami ogólnoustrojowymi;
- 3) etiopatogeneza chorób jamy ustnej, zębów i przyzębia oraz czynnościowych zaburzeń układu ruchowego narządu żucia (dysfunkcje US);
- 4) zasady badania US oraz współczesna diagnostyka protetyczna, klasyfikacja braków zębowych, kwalifikacja przypadków ze względu na stopień zaawansowania zmian chorobowych i zaburzeń morfologiczno-czynnościowych US oraz ogólnego stanu zdrowia pacjenta;
- 5) analiza warunków jamy ustnej pod kątem kwalifikacji do określonej metody leczenia oraz możliwości poprawy warunków podłoża protetycznego do stosowania protez zębowych (chirurgia przedprotetyczna, zabiegi regeneracyjne struktur kostnych, plastyka tkanek miękkich, implantacja wszczepów filarowych, wstępne postępowanie protetyczne);
- 6) ocena wyników badań pomocniczych;
- 7) planowanie leczenia protetycznego i projektowania konstrukcji protez stomatologicznych osadzanych na zębach własnych oraz na filarach implantowanych;
- 8) teoretyczne podstawy specjalistycznego leczenia kompleksowego i rehabilitacyjnego w przypadkach zaburzeń morfologiczno-czynnościowych US, wad zwarcia, zgryzu urazowego, parafunkcji, stomatopatii i dysfunkcji stawów skroniowo-żuchwowych oraz zaopatrzenia protetycznego na bazie wszczepów śródkostnych i po zabiegach operacyjnych w obrębie twarzowej części czaszki;
- 9) zasady działania urządzeń i aparatury kliniczno-laboratoryjnej oraz biomechanika i inżynieria materiałowa w protetyce stomatologicznej;
- 10) teoretyczne podstawy techniki dentystycznej i technologii materiałowych;
- 11) patomechanizm reaktywności organizmu na materiały stosowane w warunkach jamy ustnej.

Zakres umiejętności praktycznych:

A. Wykaz i minimalna liczba zabiegów i procedur medycznych, których bezbłędne

i samodzielne wykonanie przez lekarza dentystę (A) jest podstawą do zaliczenia stażu podstawowego:

Lp.	Rodzaj zabiegu/procedura	Liczba pacjentów
1	leczenie protetyczne bezzębia z zastosowaniem protez całkowitych w szczęcie i żuchwie	25
2	leczenie protetyczne z zastosowaniem protez natychmiastowych lub wczesnych	10
3	leczenie protetyczne z zastosowaniem ruchomych protez częściowych: a) płytowych protez akrylowych b) protez szkieletowych: – z umocowaniem kłamrowym – z umocowaniem bezkłamrowym c) protez overdenture opartych na uzębieniu resztkowym lub wszczepach filarowych	25 10 4 10
4	leczenie protetyczne z zastosowaniem następujących protez stałych: a) wkłady koronowe b) wkłady koronowo-korzeniowe: – wkłady w zębach jednokorzeniowych – wkłady w zębach wielokorzeniowych c) licówki ceramiczne d) korony ceramiczne e) mosty ceramiczne f) protezy stałe licowane na podbudowie metalowej lub jednolite metalowe: – korony – mosty W procedurze zabiegowej należy uwzględnić metodę preparacji zębów ze stopniem oraz znieczulenie miejscowe w przypadkach szlifowania zębów nieleczonych endodontycznie (z żywą miazgą), z ich czasowym zaopatrzeniem na okres między wizytami (czasowymi koronami ochronnymi).	5 10 5 5 4 5 2 15 10
5	analiza zwarcia z zastosowaniem łuku twarzowego i artykulatora, w każdym przypadku leczenia protetycznego	w każdym przypadku
6	analiza paralelometryczna i planowanie konstrukcji protez częściowych	w każdym przypadku
7	leczenie protetyczne zaburzeń okluzyjnych i czynnościowych układu stomatognatycznego z zastosowaniem m.in. szyn leczniczych, nakładowych protez akrylowych (w pierwszym etapie leczenia), protez szkieletowych z nakładami oraz: – korekta okluzji poprzez selektywne szlifowanie zębów – zabiegi fizykoterapeutyczne, w tym rehabilitacyjne ćwiczenia mięśniowe	minimum 15 pacjentów
8	leczenie protetyczne w chorobach przyzębia	6 pacjentów
9	leczenie protetyczne z zastosowaniem protez pooperacyjnych w zakresie twarzowej części czaszki	4 pacjentów
10	leczenie w przypadkach stomatopatii protetycznych	10 pacjentów
11	korekta i naprawa protez zębowych, w tym zabiegi	brak

	podścielania protez ruchomych i usuwania protez stałych	
--	---	--

Uwaga: Wymienione wyżej limity minimalne nie oznaczają, że przyjęcie i leczenie tej liczby pacjentów i zrealizowanych procedur wyczerpuje program specjalizacji w czasie stażu podstawowego. Staż ten (celowo) realizowany jest w pełnym wymiarze czasu pracy przez 115 tygodni i 1 dzień, a w jego trakcie lekarz dentysta jest zobowiązany do udzielania świadczeń zdrowotnych, zgodnie z umową o zatrudnieniu w danym ośrodku akredytowanym. Oznacza to, że podczas codziennej ordynacji lekarz dentysta ma możliwość i obowiązek wykonywania pełnego zakresu czynności diagnostyczno-terapeutycznych w różnych przypadkach i w liczbie koniecznej do zabezpieczenia świadczeń na rzecz pacjentów leczonych w danej jednostce, a przez to nabrania biegłości w ich wykonywaniu. Pozytywnym tego efektem jest fakt, że w ten sposób szkolący się ma warunki do nabycia praktycznych umiejętności pracy w ośrodkach specjalistycznych, ale też – co bardzo ważne – zdobycia odpowiedniego doświadczenia w wykonywaniu procedur zabiegowych. Na pewnym etapie takiej praktyki pozwala to na samodzielne i bezbłędne zrealizowanie wyszczególnionych w powyższym wykazie procedur medycznych w stopniu i na poziomie spełniającym kryteria do zaliczenia stażu.

B. Wykaz podstawowych uzupełnień protetycznych, które lekarz dentysta ma obowiązek samodzielnie wykonać (A) oraz uzupełnień protetycznych, przy których wykonawstwie laboratoryjnym ma obowiązek asystować (C) w czasie stażu w laboratorium techniki dentystycznej:

Lp.	Rodzaj uzupełnienia/wykonanie (A/C)	Liczba
1	proteza całkowita akrylowa: szczęka i żuchwa (A)	1 komplet
2	proteza częściowa akrylowa z klamrami i podparciami doginanymi i/lub lanymi: szczęka – 1 sztuka, żuchwa (A)	1 sztuka
3	korona tymczasowa z tworzywa akrylowego (A)	2 sztuki
4	naprawa protez akrylowych: pęknięcie lub złamanie, dostawienie zęba, dogięcie klamry (A)	po 1 sztuce
5	proteza szkieletowa – szczęka i żuchwa (C)	po 1 sztuce
6	wkład koronowy metodą pośrednią (C)	2 sztuki
7	wkład koronowo-korzeniowy metodą pośrednią (C)	2 sztuki
8	korona protetyczna lana (C)	2 sztuki

Uwaga: Poza wymienionymi wyżej podstawowymi konstrukcjami protetycznymi lekarz dentysta zobowiązany jest do teoretycznego zapoznania się z zaawansowanymi technologiami wykonawczymi i materiałowymi (jak np. technologia CAD/CAM, technika frezowania, odlewnictwo tytanu, przetwarzanie ceramiki dentystycznej, galwanofarming itd.) poprzez opanowanie teoretycznych podstaw współczesnej techniki dentystycznej w pełnym jej zakresie, a w praktyce asystowanie podczas czynności laboratoryjnych wykonywanych według tych technologii przez kompetentnych w tym zakresie techników dentystycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 113 tygodni i 1 dzień (565 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie protetyki stomatologicznej.

2. Staż kierunkowy w zakresie chirurgii stomatologicznej

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) poznanie ogólnych zasad przygotowania pola operacyjnego i pacjenta do zabiegów chirurgicznych;
- 2) podstawowy zakres chirurgii stomatologicznej, a w szczególności wskazań i technik zabiegowych w zakresie wyrostka zębodołowego oraz metod chirurgicznej korekty tkanek podłoża protetycznego zmierzających do poprawy warunków funkcjonowania protez stomatologicznych (chirurgia przedprotetyczna);
- 3) etiologia, diagnostyka i zasady leczenia chirurgicznego stanów patologicznych tkanek i narządów jamy ustnej oraz ich różnicowanie;
- 4) profilaktyka onkologiczna;
- 5) wskazania i przeciwwskazania do stosowania znieczuleń ogólnych i miejscowych w stomatologii;
- 6) stany nagłe w ambulatorium stomatologicznym.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) opanowanie technik zabiegowych znieczulania miejscowego w zakresie twarzowej części czaszki i jamy ustnej, a w szczególności nabycie umiejętności wykonywania znieczulenia przed zabiegami chirurgicznymi i preparacją protetyczną zębów filarowych z żywą miazgą;
- 2) opanowanie techniki zabiegowej usuwania zębów i opracowania wyrostka zębodołowego;
- 3) chirurgiczne leczenie zmian patologicznych tkanek jamy ustnej powstałych w wyniku użytkowania protez.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chirurgii stomatologicznej lub ww. stażu.

3. Staż kierunkowy w zakresie chirurgii i onkologii szczękowo-twarzowej

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) zasady badania, diagnostyka i etiopatogeneza zmian patologicznych w obrębie jamy ustnej i twarzowej części czaszki wymagających leczenia chirurgicznego;
- 2) profilaktyka onkologiczna, rozpoznanie oraz zasady leczenia chirurgicznego nowotworów w obrębie jamy ustnej i twarzowej części czaszki;
- 3) chirurgiczne leczenie wad rozwojowych oraz planowanie zabiegów operacyjnych z następową odbudową protetyczną ektoprotezami i protezami poresekcyjnymi twarzowej części czaszki;
- 4) etiologia, diagnostyka i zasady leczenia chirurgicznego złamań kości twarzowej części czaszki oraz stanów patologicznych w obrębie stawów skroniowo-żuchwowych;

- 5) zasady chirurgiczno-protetycznej rehabilitacji pacjentów po resekcji tkanek i narządów jamy ustnej i twarzowej części czaszki;
- 6) zasady premedykacji i metody znieczuleń stosowane w chirurgii szczękowo-twarzowej.

Zakres umiejętności praktycznych:

asysta i udział w planowaniu operacyjno-odtwórczej procedury zabiegowej w obrębie twarzowej części czaszki związanej z resekcją tkanek i następową odbudową protetyczną ektoprotezami i protezami poresekcyjnymi.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia ww. stażu.

4. Staż kierunkowy w zakresie ortodoncji

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) etapy rozwoju układu stomatognatycznego;
- 2) diagnostyka, zasady terapii i profilaktyki ortodontycznej;
- 3) zasady współpracy ortodontyczno-protetycznej w leczeniu skojarzonym wrodzonych wad okluzji oraz leczenia implantoprotetycznego w przypadkach hipodoncji.

Zakres umiejętności praktycznych:

rozpoznawanie wad zgryzu i umiejętność planowania leczenia w przypadkach wymagających skojarzonego postępowania ortodontyczno-protetycznego.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie ortodoncji lub ww. stażu.

5. Staż kierunkowy w zakresie periodontologii i chorób błony śluzowej jamy ustnej

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) anatomia i fizjologia tkanek przyzębia i błony śluzowej jamy ustnej;
- 2) etiopatogeneza, zasady leczenia i profilaktyka stanów patologicznych przyzębia i błony śluzowej jamy ustnej oraz ich różnicowanie;
- 3) choroby ogólnoustrojowe manifestujące się objawami w jamie ustnej.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) diagnostyka i zasady leczenia stanów patologicznych przyzębia i błony śluzowej jamy ustnej, a w szczególności opanowanie zasad leczenia wielospecjalistycznego;
- 2) nabycie umiejętności w zakresie zabiegów higienizacyjnych i korekty okluzji.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie periodontologii lub ww. stażu.

6. Staż kierunkowy w zakresie stomatologii zachowawczej z endodoncją

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) diagnostyka, etiologia i zasady leczenia stanów patologicznych uzębienia oraz okołowierzchołkowych zmian patologicznych;
- 2) rola śliny w fizjologii i patologii jamy ustnej;
- 3) współczesna profilaktyka próchnicy twardych tkanek zębów;
- 4) nowoczesne materiały i metody stosowane do odbudowy tkanek twardych zęba;
- 5) wpływ czynników jatrogennych na powstawanie chorób jamy ustnej i zębów;
- 6) zasady farmakoterapii w leczeniu chorób jamy ustnej i zębów.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) umiejętności badania przedmiotowego i podmiotowego oraz diagnostyki próchnicy stanów chorobowych tkanek i narządów jamy ustnej;
- 2) wykonywanie podstawowych zabiegów w zakresie higieny jamy ustnej i leczenia zachowawczego;
- 3) ocena jakości przeprowadzonego leczenia zachowawczego, a zwłaszcza endodontycznego.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie stomatologii zachowawczej z endodoncją lub ww. stażu..

7. Staż kierunkowy w zakresie alergologii

Zakres wiedzy teoretycznej:

zasady diagnostyki, różnicowania i leczenia odczynów alergicznych występujących w obrębie jamy ustnej i twarzy.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) umiejętność różnicowania odczynów alergicznych w stomatologii;
- 2) wykonywanie diagnostycznych testów skórnych i laboratoryjnych w przypadkach podejrzenia reakcji uczuleniowej na materiały i leki stosowane w stomatologii, a w tym materiały protetyczne.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;

- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza dentystę zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 1 tydzień (5 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie alergologii lub ww. stażu.

C – Samokształcenie

Lekarz dentysta zobowiązany jest do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie protetyki stomatologicznej, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz dentysta powinien korzystać z aktualnych podręczników i czasopism naukowych z zakresu protetyki stomatologicznej, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej towarzystw naukowych

Lekarz dentysta zobowiązany jest do przynależności do wybranego stomatologicznego towarzystwa naukowego, w tym do Sekcji Protetyki PTS oraz czynnego uczestniczenia w posiedzeniach, konferencjach, sympozjach naukowych, a także do przygotowania dwu opracowań o tematyce protetycznej, które w formie referatu zostaną przez autora wygłoszone na posiedzeniach towarzystwa naukowego lub innym forum o charakterze zebrania lub sympozjum naukowo-szkoleniowego. Wydruk programu tego posiedzenia należy dołączyć do dokumentacji specjalizacyjnej.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz dentysta zobowiązany jest do samodzielnego przygotowania dwóch artykułów o tematyce protetycznej (prace: oryginalne, pogładowe, kazuistyka kliniczna, gdzie kandydat jest jedynym lub pierwszym autorem), które (po wcześniejszym wygłoszeniu w formie referatu na zebraniu naukowym lub szkoleniowym) zostaną opublikowane w recenzowanych czasopismach naukowych. Tematykę – o problematyce zgodnej z wybraną specjalizacją – wybiera lekarz dentysta w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji. Odbitki prac, zrealizowanych i opublikowanych w czasie trwania szkolenia specjalizacyjnego, należy dołączyć do dokumentacji specjalizacyjnej.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownik specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu

podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie nie wykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Kolokwia

Lekarz dentysta ma obowiązek zaliczyć kolokwia z zakresu następujących działów protetyki stomatologicznej – zaliczane u kierownika specjalizacji:

- 1) kierunkowy wywiad i badanie oraz diagnostyka i planowanie leczenia protetycznego;
- 2) materiałoznawstwo i technologia materiałowa oraz aparatura kliniczna i laboratoryjna;
- 3) morfologia i fizjologiczne funkcje układu stomatognatycznego w aspekcie protetyki stomatologicznej;
- 4) przygotowanie do leczenia protetycznego – chirurgia przedprotetyczna, regeneracja struktur kostnych i plastyka tkanek miękkich oraz wstępne postępowanie protetyczne;
- 5) metody leczenia trudnych przypadków bezzębia – z uwzględnieniem metod tradycyjnych (BPS, kalotowa) oraz różnych wariantów zaopatrzenia implantoprotetycznego;
- 6) cele i zasady postępowania etapowego w rehabilitacji protetycznej częściowych braków zębowych w przypadkach diagnostycznie i terapeutycznie trudnych;
- 7) problematyka estetyki, higieny i profilaktyki w protetyce stomatologicznej;
- 8) zabiegi kliniczne i wykonawstwo laboratoryjne w leczeniu protetycznym z użyciem protez stałych;
- 9) leczenie protetyczne z zastosowaniem częściowych protez ruchomych, a w tym szkieletowych, oraz ich wykonawstwo laboratoryjne;
- 10) powikłania leczenia protetycznego: urazy jatrogenne, stomatopatie, reakcje alergiczne;
- 11) zaopatrzenie protetyczne w przypadkach pooperacyjnych ubytków tkanek w obrębie twarzowej części czaszki;
- 12) zaburzenia czynnościowe układu stomatognatycznego (dysfunkcje) i metody leczenia;
- 13) zasady leczenia implantoprotetycznego: wskazania i przeciwwskazania, planowanie leczenia, procedury chirurgiczne i protetyczne, możliwe powikłania;
- 14) najnowsze osiągnięcia współczesnej protetyki klinicznej i techniki laboratoryjnej oraz główne kierunki badań naukowych w zakresie protetyki stomatologicznej;
- 15) specyfika postępowania protetycznego w wieku rozwojowym, wieku starczym oraz w przypadkach periodontopatii.

Wyżej wymienione kolokwia przeprowadza kierownik specjalizacji według harmonogramu ustalonego po rozpoczęciu szkolenia specjalizacyjnego w indywidualnym planie realizacji programu specjalizacji. Protokoły kolokwiów z wyżej wymienionej tematyki (zawierające daty odbytych kolokwiów, zadane pytania i ocenę odpowiedzi oraz podpis egzaminatora) należy dołączyć do dokumentacji specjalizacyjnej.

Kolokwia po zakończeniu poszczególnych kursów z zakresu wiedzy objętej ich programem – zaliczane u kierownika kursu:

- 1) teoretyczne podstawy klinicznej protetyki stomatologicznej i technologii materiałów stosowanych w protetyce stomatologicznej;

- 2) specyfika postępowania kliniczno-laboratoryjnego w trudnych przypadkach bezzębia z zastosowaniem metody kalotowej i biofunkcjonalnego systemu protetycznego (BPS);
- 3) leczenie protetyczne częściowych braków zębowych z zastosowaniem ruchomych protez nieosiadających, akrylowych i odlewanych (szkieletowych);
- 4) współczesna protetyka stałych uzupełnień zębowych na bazie własnych i filarach implantowanych;
- 5) leczenie protetyczne z zastosowaniem licówek protetycznych;
- 6) leczenie protetyczne z zastosowaniem wkładów koronowych i koronowo-korzeniowych;
- 7) leczenie protetyczne z zastosowaniem koron i mostów protetycznych;
- 8) nowoczesne technologie laboratoryjnego wykonawstwa protez stałych;
- 9) implantoprotetyka stomatologiczna – podstawy teoretyczne i procedury zabiegowe;
- 10) zaburzenia morfologiczno-czynnościowe wkładu stomatognatycznego – etiopatogeneza i leczenie.
- 11) profilaktyka onkologiczna i rehabilitacja protetyczna pacjentów po zabiegach chirurgicznych w zakresie twarzowej części czaszki;
- 12) protetyka wieku rozwojowego;
- 13) leczenie zespołowe – periodontologiczno-protetyczne w chorobach przyzębia;
- 14) podstawy radiologii stomatologicznej.

Kolokwia po zakończeniu poszczególnych staży kierunkowych z zakresu wiedzy objętej programem określonego stażu – zaliczane u kierownika stażu:

- 1) kolokwium z chirurgii stomatologicznej;
- 2) kolokwium z chirurgii i onkologii szczękowo-twarzowej;
- 3) kolokwium z ortodoncji;
- 4) kolokwium z periodontologii;
- 5) kolokwium ze stomatologii zachowawczej z endodoncją;
- 6) kolokwium ze stomatologii dziecięcej;
- 7) kolokwium z alergologii;

2. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Bieżącej oceny nabywanych przez lekarza dentystę umiejętności praktycznych dokonuje kierownik specjalizacji lub kierownik stażu. Lekarz dentysta jest zobowiązany do zaliczenia po każdym stażu sprawdzianu umiejętności praktycznych, tj. wykonanych przez lekarza dentystę samodzielnie lub jako pierwsza asysta zabiegów i procedur medycznych objętych programem stażu, co zostaje odnotowane w karcie szkolenia specjalizacyjnego w formie potwierdzenia zaliczenia stażu.

3. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza dentystę opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: zgodnie z akapitem IV, punkt C, podpunkt 3..

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie protetyki stomatologicznej dla lekarzy dentystów posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie stomatologii ogólnej wynosi 3 lata.

Lp.	Przebieg szkolenia	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1	Staż podstawowy w zakresie protetyki stomatologicznej	113 tyg.	56
2	Staż kierunkowy w zakresie chirurgii stomatologicznej	2	10
3	Staż kierunkowy w zakresie chirurgii i onkologii szczękowo-twarzowej	2	10
4	Staż kierunkowy w zakresie ortodoncji	2	10
5	Staż kierunkowy w zakresie periodontologii i chorób błony śluzowej jamy ustnej	2	10
6	Staż kierunkowy w zakresie stomatologii zachowawczej z endodoncją	2	10
7	Staż kierunkowy w zakresie alergologii	1	5
8	Kursy specjalizacyjne	8 tyg. i 1 dzień	41
9	Urlopy wypoczynkowe	15 tyg. i 3 dni	78
10	Dni ustawowo wolne od pracy	7 tyg. i 4 dni	39
11	Samokształcenie	1 tydz,	5
	Łącznie	156 tyg. i 3 dni	783
	Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	3 tyg. i 3 dni	18

W przypadku, gdy w czasie odbywania szkolenia specjalizacyjnego przypadnie rok przestępny czas przewidziany na samokształcenie ulega zwiększeniu o jeden dzień.

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie protetyki stomatologicznej kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań testowych wielokrotnego wyboru z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania ustne problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

Załącznik do programu specjalizacji w dziedzinie protetyki stomatologicznej dla lekarzy dentystów posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie medycyny stomatologii ogólnej

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji programu specjalizacji w dziedzinie protetyki stomatologicznej

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. *W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
  - a) posiadanie jednostki organizacyjnej o statusie podmiotu wykonującego działalność leczniczą, udzielającego specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w dziedzinie protetyki stomatologicznej, który posiada w swojej strukturze organizacyjnej komórkę (o nazwie: Poradnia specjalistyczna, Gabinet protetyki stomatologicznej) prowadzącą ciągłą (codzienną) działalność w pełnym zakresie świadczeń współczesnej protetyki stomatologicznej, a w szczególności realizującą wszystkie procedury lecznicze wymienione w programie specjalizacji,
  - b) wskazane jest, aby w strukturze organizacyjnej danej jednostki funkcjonowała pracownia techniki dentystycznej realizująca pełny zakres technologicznego wykonawstwa uzupełnień protetycznych według współczesnych standardów (dopuszcza się jednak możliwość realizacji zadań szkoleniowych w tym zakresie w oparciu o umowę z podmiotem zewnętrznym, tj. pracownią techniki dentystycznej spełniającą powyższe wymogi).
2. *W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
  - posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji.
3. *W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*
  - posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.
4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*
  - a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
  - b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości kształcenia.

5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*
  - posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji lub kierownika stażu kierunkowego określonych w programie specjalizacji.
6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*
  - posiadanie sprzętu i materiałów do wykonania badań oraz dostępu do badań ważnych w diagnostyce w zakresie protetyki stomatologicznej.
7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
  - a) prowadzenie działalności polegającej na udzielaniu pełnoprofilowych świadczeń medycznych w dziedzinie protetyki stomatologicznej,
  - b) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, w tym wykonywanie zabiegów i procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne, w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji, z uwzględnieniem staży kierunkowych;
  - c) posiadanie przez jednostkę:
    - wyposażenia klinicznego ze stanowiskami pracy (unity stomatologiczne) przeznaczonymi dla specjalizujących się lekarzy w liczbie wystarczającej dla wnioskowanej liczby miejsc szkoleniowych,
    - co najmniej jednego (dodatkowego) stanowiska wolnego od codziennej ordynacji pozostałego personelu,
    - unitu implantologicznego oraz instrumentarium do zaopatrzenia implantoprotetycznego,
    - stołu laboratoryjnego z wyposażeniem technicznym umożliwiającym bieżące korekty lub/i naprawy aparatów protetycznych w warunkach klinicznych, a także wykonanie niektórych uzupełnień czasowych do zaopatrzenia natychmiastowego (dotyczy to jednostek nieposiadających w swojej strukturze pracowni techniki dentystycznej),
    - paralelometru, artykulatora, łuka twarzowego,
    - kompletów instrumentarium do wykonywania zabiegów protetycznych, chirurgicznych i zachowawczych,
    - co najmniej jednego stanowiska przedklinicznego wyposażonego w fantom, umożliwiający ćwiczenie procedur zabiegowych objętych programem specjalizacji, przed ich wykonywaniem w jamie ustnej pacjentów.